

# COMBINATIES EN VERBINDINGEN

## IN HET ALGEMEEN NEDERLANDS WOORDENBOEK

ROLF HANSWIJK

JUNI 2011

### Inleiding

Als we spreken en schrijven, combineren we losse woorden tot woordgroepen en hele zinnen. Dat sommige woorden vaker met elkaar samengaan dan andere, is daarbij geen verrassing. Het werkwoord *smeren*, bijvoorbeeld, vinden we vaak terug in combinatie met het zelfstandig naamwoord *boterham*, maar nooit met *koffiekopje*. En hoewel romantici graag dichten over *dartelende vlinders*, spreekt niemand over *dartelende spijkers* (maar soms wel over *roestige spijkers*). Zo heeft ieder woord zijn eigen combinatiemogelijkheden. Voor een lexicograaf zijn die combinatiemogelijkheden interessant omdat ze, in tegenstelling tot een definitie, praktische informatie geven over het gebruik van het woord.

Vanwege ruimtebeperking was het voorheen vaak niet mogelijk dergelijke informatie toe te voegen aan een papieren woordenboek. De komst van computers en internet heeft daar verandering in gebracht. Het Algemeen Nederlands Woordenboek<sup>1</sup> (ANW), een internetwoordenboek van het Instituut voor Nederlandse Lexicologie (INL), is een uitstekend voorbeeld van een project dat als doel heeft om zoveel mogelijk informatie per woord te verzamelen en op een overzichtelijke manier te presenteren aan de eindgebruiker. In het kader van de eindopdracht voor het vak “Corpus Lexicography” heb ik mij voor dit woordenboek enkele weken beziggehouden met woordgroepen binnen het domein muziekinstrumenten. Op basis van mijn ervaringen schrijf ik dit artikel om een beeld te schetsen van de manier waarop het ANW omgaat met combinaties, de werkwijze waarop dergelijke informatie wordt verzameld en enkele potentiële problemen waarop een lexicograaf zou kunnen stuiten.

### Algemeen Nederlands Woordenboek en het ANW-corpus

Het ANW is een corpusgebaseerd internetwoordenboek van het Instituut voor Nederlandse Lexicologie, dat gebruikmaakt van het speciaal voor het ANW samengestelde ANW-corpus<sup>2</sup>. Dit corpus richt zich op de standaardtaal in Nederland en Vlaanderen en bevat 102,5 miljoen tokens, onderverdeeld in verschillende deelcorpora die respectievelijk krantenmateriaal, literaire teksten, neologismen en (digitale) bronnen over meer dan 1300 verschillende domeinen bevatten. Het ANW-

---

<sup>1</sup> Het Algemeen Nederlands Woordenboek is te raadplegen op: <http://anw.inl.nl>.

<sup>2</sup> Meer informatie over het ANW-corpus is te vinden op: [http://anw.inl.nl/show?page=help\\_anwcorpus](http://anw.inl.nl/show?page=help_anwcorpus).

corpus beslaat de periode van 1970 tot 2004<sup>3</sup>. Dankzij *part-of-speech tagging* is het mogelijk om met het corpus query systeem Sketch Engine<sup>4</sup> binnen het corpus geavanceerde filteropdrachten uit te voeren, zodat bijvoorbeeld enkel resultaten voor het lemma *trommel* als zelfstandig naamwoord worden getoond (bv. “de opzweepende trommels”, maar niet “ik trommel met mijn vingers op tafel”), of zodat alleen de zinnen met het lemma *gitaar* worden getoond wanneer dat lemma direct vooraf wordt gegaan door een adjectief (bv. “akoestische gitaar”, “elektrische gitaren”, maar niet “klassieke piano en gitaar”). De mogelijkheid om dergelijke specifieke zoekopdrachten uit te voeren, maakt het leven van de moderne lexicograaf veel gemakkelijker omdat in veel gevallen de noodzaak verdwijnt iedere collocatie van een bepaald lemma steeds opnieuw te controleren op relevantie. Vooral voor lemma’s met een hoge frequentie in het corpus is dit een groot voordeel.

Desondanks is het werk van de lexicograaf nog verre van geautomatiseerd. Wat het corpus bijvoorbeeld niet kan, is onderscheid maken tussen de verschillende semantische betekenissen van een woord. Neem het lemma *vleugel* (frequentie: 2743) en veronderstel dat we op zoek zijn naar het muziekinstrument. Moedertaalsprekers van het Nederlands zien in een oogwenk dat een *conservatieve vleugel* vermoedelijk wijst op een afsplitsing binnen een politieke partij die niet dol is op verandering, en dat *gespreide vleugels* waarschijnlijk toebehoren aan een vogel, en zelfs dat *de nieuwe vleugel van het concertgebouw*, in tegenstelling tot *het orgel van de kerk*, niets met muziek te maken heeft. Het corpus weet dat echter niet en ziet alleen dat het in alle gevallen gaat om een zelfstandig naamwoord. Voor de lexicograaf zit er in dit soort gevallen dan toch niets anders op dan de hele lijst afgaan naar de gewenste combinatiemogelijkheden (hoewel het aantal getoonde collocaties door slim gebruik van *part-of-speech tagging* en filteropties wel enigszins is in te korten – hierover later meer).

Hoewel de bovenstaande woordgroepen weinig ambigu waren, zijn er ook voorbeelden te bedenken waarbij ook de lexicograaf meer context nodig heeft om een oordeel te vellen over de relevantie van een concordantie: *op de vleugel spelen* kan, afhankelijk van de context, zowel toebehoren aan het domein muziek als aan het domein sport. Nog interessanter is de vaste verbinding *de eerste viool spelen*, gedefinieerd in het ANW als “de leiding hebben, de lakens uitdelen”, die de indruk wekt te refereren naar het lemma *viool* als houten strijkinstrument, maar in feite thuishoort onder *viool* in de betekenis van *vioolpartij*.

## Woordgroepen in het Algemeen Nederlands Woordenboek

Woordgroepen zijn er in vele vormen en maten. Voor sommige woordgroepen is de betekenis direct af te leiden (*kloppend hart*: een hart dat klopt), voor andere onduidelijk (*sterke thee*: gespierde thee?). Woordgroepen in de laatste categorie noemen we idiomen. Daar houdt het echter niet op. Heestermans (1990) maakt onderscheid tussen maar liefst twaalf verschillende idioomtypen: het spreekwoord, de zegswijze, de uitdrukking, het gezegde, de collocatie, de communicatieve formule,

<sup>3</sup> Het deelcorpus neologismen bevat ook recentere lemma’s; daarnaast wordt het internet veelvuldig gebruikt voor data na 2004.

<sup>4</sup> Sketch Engine: <http://www.sketchengine.co.uk>.

de slogan (slagzin), de vergelijking, het voorzetselvoorwerp, de groep met herhaald element, het cliché en de selectierestrictie. Voor de specifieke verschillen tussen deze idioomtypen verwijs ik naar het artikel van Heestermans.

In het ANW is de situatie overzichtelijker en worden woordgroepen onderverdeeld in drie verschillende categorieën. Woordgroepen met een eenduidige betekenis die niet verder gedefinieerd hoeft te worden, worden simpelweg *combinaties* genoemd. Alle hierboven genoemde idioomtypen worden op één hoop gegooid, de *vaste verbindingen*. De uitzondering is het *spreekwoord*, dat zich niet bij de vaste verbindingen schaart maar een aparte categorie vormt. Dit is overigens geen willekeur, want het spreekwoord is, in tegenstelling tot de andere idioomtypen, een complete zin (Heestermans 1990, p. 92). We kunnen de drie soorten woordgroepen als volgt beknopt definiëren:

- (1) een *combinatie* is een regelmatig terugkerende woordgroep met een betekenis die direct is af te leiden (*akoestische gitaar*);  
 een *vaste verbinding* is een combinatie waarvan de betekenis niet is af te leiden (*met slaande trom* = met veel bombarie);  
 een *spreekwoord* is een complete zin waaraan niets kan worden toegevoegd.<sup>5</sup>

Spreekwoorden en vaste verbindingen worden samen met hun definitie en een voorbeeldzin uit het corpus opgenomen in het ANW. Combinaties (die over het algemeen meer voorkomen dan de andere twee soorten woordgroepen) worden eerst gesorteerd per zinstype, bijvoorbeeld als object bij een werkwoord (“ik speel klarinet”), als subject bij een werkwoord (“de piano speelt klassieke muziek”), met een adjectief (of adjectivisch tegenwoordig deelwoord / adjectivisch voltooid deelwoord) ervoor (“houten fluit”, “snerpende gitaar”, “goedgestemde vleugel”), of in een voorzetselgroep (“hij blaast op de hobo”). Omdat een woord meerdere betekenissen kan hebben, geldt voor alle typen woordgroepen dat ze een plekje krijgen onder de definitie waarnaar ze refereren. De eindgebruiker van het woordenboek zal op een hoorn blazen en uit een hoorn drinken dus niet direct onder elkaar terugvinden, maar respectievelijk onder de definitie van het muziekinstrument en de drinkhoorn.

### **Combinaties, vaste verbindingen en vrije verbindingen**

Hoewel de definities in (1) op het eerste gezicht helder lijken geformuleerd, zitten er in de praktijk een hoop haken en ogen aan die het onderscheid maken tussen de combinatie en vaste verbinding bemoeilijken. De problemen beginnen al bij de bewoording “regelmatig terugkerende woordgroep”, want wat houdt dat eigenlijk in? Het ANW-corpus geeft zeventien concordanties voor het lemma *piano* in combinatie met het lemma *kopen* (bv. “ik wil een piano kopen”, “ze heeft een oude piano

<sup>5</sup> De auteur van dit artikel heeft geen Nederlandse spreekwoorden kunnen vinden waar een muziekinstrument deel van uitmaakt. Deze categorie wordt daarom niet verder behandeld. Voor een formele definitie van het spreekwoord wordt verwezen naar Heestermans (1990).

gekocht”). In combinatie met *bespelen* houden we slechts negen concordanties over (bv. “naast de gitaar bespeelt hij ook piano en keyboards”, “de piano wordt al bespeeld”). Op Google levert een zoektocht naar *piano kopen* zelfs ruim tien keer zoveel resultaten op als *piano bespelen*. Toch is het juist de laatste die een interessante toevoeging aan het woordenboek vormt, terwijl de eerste slechts per toeval een hoge frequentie heeft: dit wordt een vrije verbinding genoemd (ANW collocatienota, p. 3). Regelmatig terugkerende verbindingen, zo blijkt dus, hebben geen een-op-eenrelatie met de frequentie in een corpus.

Hoe wordt dan wel het verschil tussen combinaties en vrije verbindingen bepaald? In veel gevallen is dat een subjectieve afweging, gemaakt door de lexicograaf. Bekijk ter illustratie de volgende woordgroepen voor het lemma *gitaar*. Hieruit zal blijken dat niet alleen combinaties en vrije verbindingen verwarring zaaien, maar ook de vaste verbindingen ambigu kunnen zijn.

(2) *elektrische gitaar, Portugese gitaar, Spaanse gitaar, Nederlandse gitaar*

Bij de eerste woordgroep is het al raak: heeft *elektrische gitaar* een eenduidige betekenis die zich direct laat afleiden van de individuele woorden (een gitaar die op elektriciteit werkt) of staat de woordgroep voor een reeks eigenschappen (een gitaar zonder klankkast die geluid produceert via een luidspreker)? Voor beide interpretaties is wat te zeggen. In dit specifieke geval is ervoor gekozen om *elektrische gitaar* tot de combinaties te rekenen. De structuur in het ANW zou dan als volgt zijn:

(3) combinatiemogelijkheden

—combinatiemogelijkheden met adjectief ervoor

*elektrische gitaar*

“Van popmuziek moest ik niets hebben — en nog steeds niet. Maar of dat ligt aan de muziek zelf, of gewoon aan dat eeuwige geluid van elektrische gitaren en een drumstel, weet ik niet zeker.” (NRC, 1995)

Ook de betekenis van *Portugese gitaar* lijkt eenduidig: het betreft hier inderdaad een type gitaar uit Portugal. Toch is er weer ruimte voor twijfel, want de Portugese gitaar heeft een afwijkende vorm van de ‘gewone’ gitaar en een dubbel aantal snaren. Er kan dus worden besloten om deze woordgroep tot de vaste verbindingen te rekenen en daar een aparte definitie aan te koppelen — en dat besluit is uiteindelijk genomen voor het ANW omdat het adjectief *Portugese*, in tegenstelling tot het adjectief *elektrische*, geen notie geeft van de basiseigenschap die het instrument onderscheidt van de ‘normale’ gitaar:

(4) vaste verbindingen

*Portugese gitaar*

Portugees snaarinstrument met een peervormige klankkast en twaalf snaren

“Ik vertel hem dat zijn plaat mij soms aan Indische muziek en vaak aan de Portugese gitaar van Carlos Paredes doet denken.” (De Standaard, 1996)

Wie vervolgens denkt dat een *Spaanse gitaar* een gitaar uit Spanje is, komt bedrogen uit. Weliswaar vindt de gitaar hier zijn oorsprong, maar het betreft in feite een andere benaming voor de klassieke gitaar. Ook *Spaanse gitaar* wordt daarom in het ANW gezien als vaste verbinding.

(5) vaste verbindingen

*Spaanse gitaar*

klassieke gitaar

“Deze flamenco-popjongens weten dat romantische melodieën, hese stemmen en flink wat getokkel op de Spaanse gitaar het hem doet en daar krijgen we tonnen van op deze vederlichte, wat goedkope cd.” (De Standaard, 1996)

De *Nederlandse gitaar*, tot slot, is helemaal geen type gitaar, maar letterlijk een gitaar uit Nederland — of dat om een Nederlandse elektrische gitaar, een Nederlandse akoestische gitaar of zelfs een Nederlandse Spaanse gitaar gaat, wordt in het midden gelaten. Belangrijker nog, dit is een vrije verbinding (cf. *Nederlandse fietstas*, *Nederlandse krant*), en krijgt daarom helemaal geen aparte vermelding in het woordenboek (hoewel de woordgroep wel als algemeen voorbeeld opgenomen kan worden).

Voorbeelden als hierboven laten zien dat er voor iedere woordgroep opnieuw een afweging gemaakt moet worden tussen combinatie, vaste verbinding en vrije verbinding. Het is goed mogelijk dat twee lexicografen daarbij twee verschillende keuzes maken. Dat is niet erg, er is in veel gevallen geen goed of fout, zolang het besluit maar beargumenteerd kan worden. Vandaar ook, dat de ANW collocatienota (p. 42) expliciet vermeldt dat vrije combinaties in het ANW niet stellig gemeden hoeven te worden. Omdat er in het woordenboek geen gebrek aan ruimte is, wordt het beter geacht dat er af en toe een vrije verbinding in de data sluipt, dan dat er een veelvoorkomende combinatie of vaste verbinding wordt gemist.

Een interessante toevoeging is dat woorden in de ene woordgroep een combinatie kunnen zijn, maar in de andere een vaste of vrije verbinding. We hebben bijvoorbeeld geconcludeerd dat *Nederlandse gitaar* een vrije verbinding is, maar onder het lemma *keuken* zou de woordgroep *Nederlandse keuken* een prima vaste verbinding zijn als verzamelnaam voor typische Nederlandse gerechten. Een andere mogelijkheid is dat één woordgroep meerdere betekenissen heeft. In dergelijke gevallen kan het gebeuren dat dezelfde woordgroep zowel een combinatie als een vaste of vrije verbinding is. Vergelijk de onderstaande voorbeelden.

(6) *achter de piano zitten* (combinatie)

“Ze zaten samen achter de piano. Hij met een boek op schoot, zij met haar handen op de rand van het klavier, haar ongeoefende vingers tastend naar de toetsen.”  
(Karel Glastra van Loon, *Lisa's adem*, 2001)

(7) *achter de piano zitten* (vaste verbinding)

“Ze zijn ook allebei gek op muziek maken. Gijs speelt gitaar en Roel zit het liefst achter de piano.”

In (6) zitten *ze* op de pianokruk achter de piano. *Hij* heeft een boek op schoot en lijkt niet van plan iets met de piano te doen. *Zij* staat op het punt piano te spelen maar is daar nog niet mee bezig. De woordgroep *achter de piano zitten* moet hier dus letterlijk genomen worden. We hebben daarom te maken met een combinatie. In (7) is echter iets anders aan de hand: de zin geeft geen informatie over de favoriete zitplek van Roel ('niet op de bank maar achter de piano'), maar over het instrument dat hij het liefst bespeelt. Hier betekent de woordgroep *achter de piano zitten* dus 'piano spelen'. Deze betekenis is echter niet af te leiden van de individuele woorden – we hebben te maken met een vaste verbinding. In het ANW vinden we *achter de piano zitten* daarom op twee plaatsen terug: eenmaal als combinatie en eenmaal als vaste verbinding.

### Domeinspecifieke combinaties

Vrijwel ieder muziekinstrument vormt een combinatie met het lemma *spelen* (*piano spelen, gitaar spelen, midwinterhoorn spelen*). Andere lemma's vinden we alleen terug in combinatie met specifieke instrumentsoorten (*een trom roeren, op een harp tokkelen, \*een harp roeren*). Weer andere lemma's zijn gereserveerd voor individuele instrumenten (*monumentaal orgel, \*monumentale accordeon*). Met andere woorden, combinaties en vaste verbindingen opereren over het algemeen binnen een bepaald (sub)domein (ANW collocatienota, p. 3). In (8) worden enkele voorbeelden gegeven van combinaties die voor vrijwel ieder muziekinstrument gelden; de voorbeelden in (9) gelden specifiek voor een bepaald subdomein.

(8) combinatiemogelijkheden binnen het domein muziekinstrumenten:

~ spelen; een ~ bespelen; op een ~ spelen; akoestische ~ .

(cf. \*een raamkozijn bespelen)

(9) combinatiemogelijkheden binnen een subdomeinen:

(slaginstrumenten) op een *trommel / drumstel / \*piano* slaan;

(snaarinstrumenten) op een *gitaar / harp / \*trompet* tokkelen;

(blaasinstrumenten) op een *bamboefluit / saxofoon / \*cello* blazen.

Kennis van de lemma's die vaak woordgroepen vormen binnen een bepaald domein, is essentieel om efficiënt te werk te gaan. Bekijk de lijst werkwoorden in (10), die vaak opduiken voor het domein muziekinstrumenten. In plaats van het één voor één doornemen van een lange lijst concordanties, is het efficiënter om eerst alleen de concordanties te tonen die één of meer van de onderstaande werkwoorden bevatten. Zo zijn vaak in een oogopslag al de belangrijkste combinatiemogelijkheden op te sporen. Daarna hoeven de overige concordanties alleen nog vluchtig te worden doorgenomen, want het zal blijken dat het gros hiervan uit vrije verbindingen bestaat.

(10) begeleiden, bespelen, blazen, componeren, leren, oefenen, ondersteunen, pingelen, roffelen, schrijven, slaan, spelen, stemmen, studeren, toeteren, tokkelen, uitvoeren.

Sketch Engine biedt de mogelijkheid om een "Word Sketch" te creëren, waarbij de computer als het ware de taak van de lexicograaf op zich probeert te nemen en zelf een georganiseerde lijst van veelvoorkomende woordgroepen creëert. In de praktijk blijkt dit alleen te werken voor lemma's met een hele hoge frequentie in het corpus, en het was daarom geen optie voor het merendeel van de muziekinstrumenten in het ANW-corpus. Om toch gestructureerd te werk te gaan, is het verstandig gebleken per woordsoort te werken: eerst de adjectieven, daarna de werkwoorden. Ook hier is *part-of-speech tagging* een uitkomst.

## Conclusie

In dit artikel is aan de hand van praktijkvoorbeelden uit het domein van de muziekinstrumenten een gedetailleerd beeld geschetst van de wijze waarop het Algemeen Nederlands Woordenboek omgaat met combinaties en vaste verbindingen. Dankzij computers en internet hebben lexicografen de mogelijkheid meer informatie over woorden en taalgebruik te verzamelen dan ooit tevoren, zonder zorgen over ruimtegebruik. Anderzijds brengt dat 'gebrek aan ruimtegebrek' ook nieuwe uitdagingen met zich mee: dat een internetwoordenboek potentieel en iedere gevonden woordgroep in het corpus (inclusief alle vrije verbindingen) op kan slaan is leuk en aardig, maar als die data vervolgens niet op een overzichtelijke en gebruiksvriendelijke manier wordt gepresenteerd, heeft de eindgebruiker er niets aan. Bij het ANW wordt daar rekening mee gehouden, zoals onder andere is gebleken uit de in dit artikel beschreven structuur die voor combinaties, vaste verbindingen en spreekwoorden wordt aangehouden.

Tevens is in dit artikel licht geworpen op de afwegingen die een lexicograaf moet maken en de mogelijke problemen waarop men kan stuiten. In veel gevallen, zo is gebleken, is er geen goed of fout, maar gaat het om subjectieve die op meerdere manieren opgelost kunnen. Van belang is dat er daadwerkelijk over keuzes en afwegingen is nagedacht, en dat die achteraf beargumenteerd kunnen worden.

## Bibliografie

Heestermans, H. (1990). 'Over idioom'. *Traditie en progressie – Handelingen van het 40ste Nederlands Filologencongres*. SDU Uitgeverij: 's-Gravenhage. 91-98.

[Colman, L.] (z.j.). *ANW collocatienota*. Instituut voor Nederlandse Lexicologie (interne publicatie).

## Internet

Algemeen Nederlands Woordenboek	<a href="http://anw.inl.nl">http://anw.inl.nl</a>
Instituut voor Nederlandse Lexicologie	<a href="http://www.inl.nl">http://www.inl.nl</a>
Sketch Engine	<a href="http://www.sketchengine.co.uk">http://www.sketchengine.co.uk</a>

## Appendix

De auteur van dit artikel heeft de volgende zeventien lemma's bewerkt voor het Algemeen Nederlands Woordenboek:

accordeon, althoorn, bamboefluit, cello, contrabas, drum, fluit, gitaar, harp, hobo, klarinet, lier, orgel, piano, saxofoon, trom, vleugel.

De complete lijst van woordgroepen wordt hieronder per lemma weergegeven. Combinaties en vaste verbindingen zijn gescheiden zoals dat in het ANW gebeurt. Voorbeelden zijn weggelaten met het oog op de lengte van dit artikel.

### accordeon

- COMBINATIES
  - Combinatietype: als object bij een werkwoord
    - Realisatie: de accordeon bespelen; accordeon spelen
    - Realisatie: accordeon studeren
  - Combinatietype: met adjectief ervoor
    - Realisatie: [diatonische, elektronische, klassieke] accordeon
  - Combinatietype: in voorzetselgroep
    - Realisatie: iemand op (de, het) accordeon begeleiden; op een accordeon spelen
    - Realisatie: voor (de, het) accordeon componeren

### althoorn

- COMBINATIES
  - Combinatietype: als object bij een werkwoord
    - Realisatie: de althoorn bespelen; althoorn spelen
  - Combinatietype: in voorzetselgroep
    - Realisatie: op de althoorn blazen

### bamboefluit

- COMBINATIES
  - Combinatietype: als object bij een werkwoord
    - Realisatie: de bamboefluit bespelen
  - Combinatietype: in voorzetselgroep
    - Realisatie: op een bamboefluit blazen

### cello

- COMBINATIES
  - Combinatietype: als subject bij een werkwoord
    - Realisatie: spelen



- Combinatietype: als object bij een werkwoord
  - Realisatie: een cello bespelen, cello spelen
  - Realisatie: cello [leren, studeren]
- Combinatietype: met adjectief ervoor
  - Realisatie: viersnarige cello; [akoestische, elektronische, moderne] cello
- Combinatietype: in voorzetselgroep
  - Realisatie: op de cello [spelen, tokkelen]

### **contrabas**

- COMBINATIES
  - Combinatietype: als object bij een werkwoord
    - Realisatie: contrabas [bespelen, spelen]
    - Realisatie: contrabas [oefenen, leren, studeren]
  - Combinatietype: met adjectief ervoor
    - Realisatie: driesnarige contrabas; klassieke contrabas
  - Combinatietype: in voorzetselgroep
    - Realisatie: op een contrabas spelen

### **drum**

- COMBINATIES
  - Combinatietype: als subject bij een werkwoord
    - Realisatie: spelen
  - Combinatietype: als object bij een werkwoord
    - Realisatie: de drums bespelen; drums spelen
  - Combinatietype: met adjectivisch tegenwoordig deelwoord
    - Realisatie: [beukende, roffelende] drums
  - Combinatietype: in voorzetselgroep
    - Realisatie: iemand op (de) drums begeleiden; op de drums spelen
- VERBINDINGEN
  - Vorm: achter de drums zitten
    - Definitie: de drums bespelen

### **fluit**

- COMBINATIES
  - Combinatietype: als subject bij een werkwoord
    - Realisatie: spelen
  - Combinatietype: als object bij een werkwoord
    - Realisatie: de fluit bespelen; fluit spelen
    - Realisatie: fluit studeren
  - Combinatietype: met adjectief ervoor
    - Realisatie: houten fluit; [rechte, schuine] fluit
  - Combinatietype: in voorzetselgroep
    - Realisatie: op de fluit [begeleiden, blazen, spelen]
    - Realisatie: voor fluit [bewerken, componeren, schrijven]

- VERBINDINGEN
  - Vorm: dubbele fluit
    - Definitie: fluit met twee buizen; panfluit

### **gitaar**

- COMBINATIES
  - Combinatietype: als subject bij een werkwoord
    - Realisatie: spelen
  - Combinatietype: als object bij een werkwoord
    - Realisatie: de gitaar bespelen; gitaar spelen; een gitaar stemmen
    - Realisatie: gitaar [leren, studeren]
  - Combinatietype: met adjectief ervoor
    - Realisatie: [akoestische, elektrische, klassieke, viersnarige] gitaar
  - Combinatietype: met adjectivisch tegenwoordig deelwoord
    - Realisatie: [snerpende, jengelende, scheurende] gitaar
  - Combinatietype: in voorzetselgroep
    - Realisatie: op (de) gitaar [spelen, tokkelen]; op (de) gitaar begeleiden
    - Realisatie: op (de) gitaar schrijven
- VERBINDINGEN
  - Vorm: Portugese gitaar
    - Definitie: Portugees snaarinstrument met een peervormige klankkast en twaalf snaren
  - Vorm: Spaanse gitaar
    - Synoniem: klassieke gitaar

### **harp**

- COMBINATIES
  - Combinatietype: als object bij een werkwoord
    - Realisatie: de harp bespelen; harp spelen
  - Combinatietype: in voorzetselgroep
    - Realisatie: op een harp [spelen, tokkelen]
    - Realisatie: door de harp begeleiden; op de harp begeleiden
    - Realisatie: voor (de) harp schrijven
- VERBINDINGEN
  - Vorm: Keltische harp
    - Definitie: relatief kleine harp die veelal wordt gebruikt voor traditionele muziek

### **hobo**

- COMBINATIES
  - Combinatietype: als subject bij een werkwoord
    - Realisatie: blazen; spelen
  - Combinatietype: als object bij een werkwoord
    - Realisatie: een hobo bespelen; hobo spelen; de hobo stemmen
  - Combinatietype: in voorzetselgroep
    - Realisatie: op een hobo blazen

**klarinet**

- COMBINATIES
  - Combinatietype: als object bij een werkwoord
    - Realisatie: klarinet [bespelen, blazen, spelen]
    - Realisatie: klarinet [leren, studeren]
  - Combinatietype: met adjectivisch tegenwoordig deelwoord
    - Realisatie: [schetterende, snikkende] klarinet
  - Combinatietype: in voorzetselgroep
    - Realisatie: op de klarinet [spelen, toeteren]

**lier**

- COMBINATIES
  - Combinatietype: als object bij een werkwoord
    - Realisatie: lier spelen
  - Combinatietype: met adjectief ervoor
    - Realisatie: zevensnarige lier
  - Combinatietype: in voorzetselgroep
    - Realisatie: op een lier [spelen, tokkelen]
- VERBINDINGEN
  - Vorm: de lier aan de wilgen hangen
    - Definitie: ergens mee ophouden; opgeven

**orgel**

- COMBINATIES
  - Combinatietype: als subject bij een werkwoord
    - Realisatie: spelen
  - Combinatietype: als object bij een werkwoord
    - Realisatie: het orgel bespelen; orgel spelen; het orgel stemmen
    - Realisatie: orgel studeren
  - Combinatietype: met adjectief ervoor
    - Realisatie: [elektrisch, elektronisch, groot, historisch, klassiek, monumentaal, pijploos] orgel
  - Combinatietype: in voorzetselgroep
    - Realisatie: op het orgel [begeleiden, spelen]
    - Realisatie: achter het orgel [plaatsnemen]

**orgel (betekenis 1.1: als verkorting voor draaiorgel)**

- COMBINATIES
  - Combinatietype: in voorzetselgroep
    - Realisatie: aan het orgel draaien

**piano**

- COMBINATIES
  - Combinatietype: als subject bij een werkwoord
    - Realisatie: pingelen; spelen

- Combinatietype: als object bij een werkwoord
  - Realisatie: de piano bespelen; piano spelen; een piano stemmen
  - Realisatie: piano [leren, studeren]
- Combinatietype: met adjectief ervoor
  - Realisatie: [digitale, elektrische, klassieke, mechanische] piano
- Combinatietype: in voorzetselgroep
  - Realisatie: met piano uitvoeren; op de piano [oefenen, pingelen, spelen, uitvoeren]
  - Realisatie: iemand aan de piano begeleiden; iemand op (de) piano begeleiden
  - Realisatie: aan de piano [zitten]; achter de piano [gaan zitten, plaatsnemen, zitten]
  - Realisatie: aan de piano componeren; op (de) piano schrijven; voor (de) piano [componeren, schrijven]
- VERBINDINGEN
  - Vorm: achter de piano zitten
  - Definitie: piano spelen

**saxofoon**

- COMBINATIES
  - Combinatietype: als object bij een werkwoord
    - Realisatie: de saxofoon bespelen; saxofoon spelen
  - Combinatietype: in voorzetselgroep
    - Realisatie: op een saxofoon [begeleiden, spelen, toeteren]
    - Realisatie: voor (de) saxofoon schrijven

**trom**

- COMBINATIES
  - Combinatietype: als object bij een werkwoord
    - Realisatie: de trom [bespelen, roeren]
  - Combinatietype: met adjectief ervoor
    - Realisatie: [grote, kleine] trom
  - Combinatietype: met adjectivisch voltooid deelwoord
    - Realisatie: omfloerste trom
  - Combinatietype: in voorzetselgroep
    - Realisatie: op (de) trommel begeleiden; op de trommel [roffelen, slaan]
- VERBINDINGEN
  - Vorm: de trom roeren
    - Definitie: ergens aandacht voor vragen
  - Vorm: met (de) stille trom vertrekken
    - Definitie: onopgemerkt vertrekken
  - Vorm: met slaande trom
    - Definitie: luid; met veel ophef of bombarie; met veel aandacht

- Vorm: op de (grote) trom slaan
  - Definitie: ergens aandacht voor vragen; de aandacht wekken
    - DEFINITIEAANVULLING
      - Verwijzing: aan de grote klok hangen
- Vorm: de [Vlaamse, chauvinistische, anti-Russische] trom roeren
  - Vormvariant: de [Vlaamse, chauvinistische, anti-Russische] trom roffelen
  - Vormvariant: op de [Vlaamse, chauvinistische, anti-Russische] trom slaan
  - Definitie: een pro-Vlaams (chauvinistisch, anti-Russisch) bewind voeren; chauvinistische gevoelens koesteren (voor Vlaanderen, tegen Rusland)

## vleugel

- COMBINATIES
  - Combinatietype: als object bij een werkwoord
    - Realisatie: (de) vleugel bespelen
  - Combinatietype: met adjectief ervoor
    - Realisatie: [akoestische, moderne] vleugel
  - Combinatietype: met adjectivisch voltooid deelwoord
    - Realisatie: goedgestemde vleugel
  - Combinatietype: in voorzetselgroep
    - Realisatie: iemand [achter, op] de vleugel begeleiden; op de vleugel spelen
    - Realisatie: aan de vleugel zitten; achter de vleugel [plaatsnemen, zitten]
    - Realisatie: voor (de) vleugel schrijven
- VERBINDINGEN
  - Vorm: [aan, achter] de vleugel zitten
    - Definitie: op de vleugel spelen